

VEILEDER I RISIKOANALYSE FOR ORGANISERTE KLATREAKTIVITETER UTE

NORGES KLATREFORBUND

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	3
LOVPÅLAGTE KRAV TIL ARRANGØRER AV ORGANISERTE AKTIVITETER	4
<i>Aktsomhetsplikten</i>	4
<i>Kunnskapsplikten</i>	4
<i>Informasjonsplikten</i>	4
<i>Om ansvarsplikten</i>	4
<i>Meldeplikten</i>	5
<i>Plikt til skriftlighet</i>	5
<i>Om frivillighet</i>	5
<i>Instruktøransvaret</i>	5
<i>Praktisk ansvarsfordeling i klatreklubb</i>	6
<i>Om lån og leie av utstyr</i>	6
.....	6
KOMPETANSENIVÅER OG ARBEIDSOMRÅDER.....	7
<i>Om Norsk Fjellsportforum</i>	7
<i>Kompetansenivåer og arbeidsområder for ikke-kvalifiserende kurs og klatreaktiviteter</i>	9
<i>Kompetansenivåer og arbeidsområder for kvalifiserende kurs og klatreaktiviteter</i>	9
ULIKE TYPER KLATREARRANGEMENTER	10
<i>Kurs</i>	10
<i>Andre klatreaktiviteter som kan organiseres (sortert på aktivitet)</i>	10
<i>Sammensatte arrangementer</i>	10
AKTIVITETER FOR DELTAKERE SOM KAN IVARETA EGEN SIKKERHET	11
AKTIVITETER FOR DELTAKERE SOM IKKE KAN IVARETA EGEN SIKKERHET	11
OM KLATRING MED BARN	11
VURDERING AV GRUPPEN	11
FELLES RISIKOANALYSER	12
MALER FOR EGNE RISIKOANALYSER.....	14
RAPPORTERING	15
MER INFORMASJON	15

FORORD

Denne veilederen for risikoanalyse for organiserte aktiviteter på klatrefjell er et resultat av et oppdrag som ble gitt til styret i Norges Klatreforbund under Klatretinget i 2016. NKF's sikkerhetskomite har jevnlig jobbet frem innholdet, og vi håper at sluttresultatet kan bli et anvendbart og nyttig verktøy for klatreklubber som skal gjennomføre utendørs organisert klatreaktivitet.

Vi går gjennom det gjeldende lovverk og viser hvordan en klubb kan oppfylle lovens krav til gjennomføring av aktiviteten på en relativt enkel måte. Krav til instruktørkompetanse er sentralt om man gjennomfører organisert aktivitet utendørs. Vi har gitt eksempler på risikoanalyser for noen av de vanlige typer aktivitet som kan organiseres utendørs. Disse eksemplene er ikke utfyllende, og arrangøren må selv gjøre tilleggsvurderinger ut fra lokal kjennskap både til kurssted og deltakernes nivå.

For NKF, sikkerhetskomiteen

Odd Magne Øgreid

LOVPÅLAGTE KRAV TIL ARRANGØRER AV ORGANISERTE AKTIVITETER

Det er i hovedsak to dokumenter som beskriver de krav som pålegges arrangører av organiserte aktiviteter.

Disse er:

- Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven - PKL)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften - IKF)

Organiserte klatreaktiviteter sorterer juridisk under det som kalles «forbrukertjenester». Formålet med PKL er bl.a. å forebygge at forbrukertjenester medfører helseskade, herunder sørge for at forbrukertjenester er sikre. «Med sikker forbrukertjeneste menes en tjeneste som med utgangspunkt i normale vilkår for gjennomføring eller vilkår for gjennomføring som med rimelighet kan forventes, ikke medfører en uakseptabel risiko for helseskade, som ikke er i samsvar med et høyt vermenivå for menneskers helse og sikkerhet.»

Her skal vi belyse de delene av produktkontrollloven og internkontrollforskriften som er relevante for klatreklubber som skal organisere klatreaktiviteter i klubbregi på en sikker måte.

Aktsomhetsplikten

I PKL kan vi lese følgende:

«Den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester, eller utfører arbeid i slik virksomhet, skal vise aktsomhet og treffe rimelige tiltak for å forebygge at forbrukertjenesten medfører helseskade.»

Her plasserer PKL ansvaret for at den organiserte aktiviteten skal være trygg hos klubbens ledelse, det være seg styret, styrets leder eller daglig leder.

Kunnskapsplikten

I PKL står det videre at:

«Den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester, plikter å skaffe seg slik kunnskap som er nødvendig for å kunne vurdere faren for helseskade.»

Ved organiserte aktiviteter krever loven at klubbens ledelse må inneha høy klatrefaglig kunnskap for å kunne vurdere hvor stor fare som er forbundet med de klatreaktivetene klubben skal organisere, slik at det kan treffes risikoreduserende tiltak der det er nødvendig.

Informasjonsplikten

Dernest står det å lese at:

«Personer som nevnt i tredje og fjerde ledd plikter å gi bruker av forbrukerprodukt og mottaker av en forbrukertjeneste tilstrekkelig og relevant informasjon slik at disse settes i stand til å vurdere sikkerheten ved disse og eventuelt sikre seg mot fare, med mindre dette klart fremgår uten slik informasjon. Informasjonen skal være tydelig, lett tilgjengelig og tilpasset brukerens og mottakerens behov. Slike opplysninger medfører ikke fritak fra lovens øvrige krav.»

Dette pålegger klubbens ledelse å informere deltakerne på klatreaktiviteter om den risikoen de ikke er i stand til å vurdere selv. Åpenbar risiko plikter man ikke å opplyse om. Et eksempel på åpenbar risiko kan være at det er farlig å gå langt ut på kanten på toppen av klatreklippen, fordi man kan falle utfor. Risiko som deltakerne ikke kan forventes å kjenne til (skjult risiko) plikter man å opplyse om. Et eksempel på skjult risiko kan være dersom klatreruta inneholder et tak som er løst og kan falle ned, og denne informasjonen er kjent. Da vil en oppfylning av loven være at man informerer den som skal klatre om at det aktuelle taket er løst, og at man ikke må belaste det taket. En bedre løsning vil allikevel være å velge en klatrerute uten løse tak.

Omfanget av informasjonen som gis vil avhenge av deltakernes erfaringsnivå og egne evner til å vurdere risiko. Hvor, når og hvor mye informasjon som skal gis underveis må løpende vurderes av de instruktørene som er ansvarlige for gjennomføringen av arrangementet.

Om ansvarsplikten

Noen arrangører ber deltakerne skrive under på et skjema der arrangøren fraskriver seg ethvert ansvar dersom det skulle skje en ulykke, og at alt ansvar hviler på deltakeren selv. Deltakeren informeres da riktignok om at det er risikofylt å delta på aktiviteten, men en slik ansvarsfraskrivelse er allikevel i strid med kravene i produktkontrollloven. Det stod å lese i punktet ovenfor at «Slike opplysninger medfører ikke fritak fra lovens øvrige krav.»

Når det gjennom det norske lovverket er pålagt arrangøren krav om at forbrukertjenester skal være trygge, kan arrangøren ikke fraskrive seg de lovpålagte kravene ved å hente inn underskrifter fra deltakerne. Det er uansett arrangøren sitt ansvar at forbrukertjenestene skal være trygge for deltakeren. Tvert om kan en slik ansvarsfraskrivelse slå tilbake på arrangøren som da dokumenterer at de ikke akter å følge de lovpålagte kravene til ansvarlighet.

Meldeplikten

Det heter også i PKL at «dersom man vet eller burde vite at forbrukertjenesten utgjør en uakseptabel risiko, skal man straks informere tilsynsmyndighetene om dette. Meldingen skal da også inneholde opplysninger om de tiltak som er iverksatt for å forhindre at forbrukertjenesten medfører en uakseptabel risiko.»

Tilsynsmyndigheten for forbrukertjenester er Direktoratet for Samfunnsikkerhet og Beredskap (DSB). Eksempel på slik uakseptabel risiko kan være om man organiserer klatring på en rute med mye løs stein. Vi vil på det sterkeste fraråde å organisere klatreaktiviteter som innebærer uakseptabel risiko, og således vil meldeplikten ikke komme til anvendelse for organisert klatreaktivitet om risikoen holdes lav.

Plikt til skriftlighet

Internkontrollforskriften krever at det som gjøres av risikoanalyser og risikoreduserende tiltak skal dokumenteres skriftlig. Dokumentasjonen oppbevares for eget bruk og for myndighetskontroll. Myndighetskontroll kan forekomme dersom DSB utfører markedskontroller, eller dersom politiet ved etterforskning av en ulykke i forbindelse med organisert aktivitet ber om denne dokumentasjonen. Det stilles større krav til omfanget av dokumentasjonen for store organisasjoner enn for små organisasjoner.

Pass på at kravet til skriftlighet ikke fører til at klubben lager et for omfattende skjemavelde. Tenk i bane av enkle skjemaer som er til nytte for sikkerheten og ikke oppfattes som unødvendig byråkrati.

Om frivillighet

Mye av den innsatsen som gjøres i klatreklubber er frivillig og ulønnet arbeid. Det er stort spenn i både størrelse og aktivitetsomfang, fra klubber hvor alt baserer seg på frivillig innsats til klubber som har flere fast ansatte medarbeidere. Man kan kanskje være fristet til å tenke at kravene til HMS og risikoreduserende tiltak bare gjelder for næringsvirksomhet og dersom deltakerne betaler. Det er imidlertid ikke riktig. Lovteksten skiller ikke mellom frivillighet eller næringsvirksomhet, heller ikke om tjenesten tilbys gratis eller om den betales for.

Lovteksten gjør det klart at den trer i kraft så snart aktiviteten er organisert. Dersom det skjer noen som helst form for instruksjon eller utlån av utstyr vil man umiddelbart være innenfor lovens virkeområde. Uorganisert aktivitet som skjer på egenhånd er ikke omfattet av PKL og IKF. Derfor er det viktig at klatreklubber som organiserer aktivitet tar dette ansvaret innover seg og sørger for å oppfylle lovens krav. Denne veilederen tar sikte på å hjelpe klatreklubbene til nettopp dette på en enkel og oversiktlig måte.

Instruktøransvaret

Instruktørens ansvar er ikke nevnt direkte i lovteksten. I forarbeidene til loven er imidlertid instruktørers stilling nevnt særskilt. «Den generelle aktsomhetsplikten som påhviler instruktørene ..., innebærer at disse har en plikt til å informere og veilede i henhold til sine nærmere definerte ansvarsområder. Til tross for dette vil det være eier/leder som har det overordnede ansvaret for at forbrukertjenesten er tilstrekkelig tilrettelagt og blir gjennomført på en tilfredsstillende måte, herunder at mottakerne får den nødvendige informasjonen som tjenesten krever. Eier/leder av virksomheten vil således være ansvarlig blant annet for at instruktørene innehar tilstrekkelig kompetanse for å kunne instruere mottakerne og å sørge for at instruktøren har tilgang til nødvendig utstyr og materiale for å kunne gjennomføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte.»

Her kommer det frem at det er ledelsen av klubben sitt ansvar at det benyttes kompetente instruktører, og at instruktørene har et ansvar for å følge sin arbeidsinstruks, informere deltakerne underveis og ellers opptre aktsomt.

Praktisk ansvarsfordeling i klatreklubb

Som nevnt ovenfor ligger ansvar for at de lovfestede kravene er oppfylt hos klubbens ledelse. Det er imidlertid upraktisk om alt arbeid skal utføres av selve klubbstyret. Klubbstyrets ansvar er å sørge for at arbeidet blir gjort. Dersom klubben har fast ansatte medarbeidere er det naturlig at de får ansvaret for den praktiske gjennomføringen av HMS-arbeidet. Noen klubber har egen sikkerhetsansvarlig i styret, og noen klubber har opprettet sikkerhetsutvalg/-komite bestående av noen få personer med faglig kompetanse, gjerne instruktørkompetanse som bidrar i HMS-arbeidet. Sist, men ikke minst, er instruktørene som skal gjennomføre selve klatreaktivitetene viktige ressurspersoner i det risikoreduerende arbeidet i klatreklubben.

Om lån og leie av utstyr

Dersom den organiserte aktiviteten omfatter utlån eller utleie av utstyr fra klatreklubben er det å anse som en tjeneste som klubben yter til den som låner/leier utstyret. Da vil aktsomhetsplikten tre i kraft, og klubben er ansvarlig for at utstyret er i forskriftsmessig stand, samt at den som låner/leier utstyret har kompetanse til å bruke det (vedkommende har klatrekurs fra før), eller at det gis opplæring i bruk av utstyret (klatrekurs).

KOMPETANSENIVÅER OG ARBEIDSSOMRÅDER

Som vi har sett krever PKL at man skal inneha høy klatrefaglig kunnskap for å kunne gjennomføre aktiviteter og kunne vurdere den risiko som er forbundet med dette. Det er instruktørene som gjennomfører de praktiske aktivitetene som i siste instans skal sørge for deltakernes sikkerhet. NKF tilbyr kompetansehevende instruktørkurs i mange ulike ledd som skal gi erfarne klatrere den kunnskap som trengs, samt bevisstheten om hvordan man kan ivareta andres sikkerhet under ulike typer kurs og andre organiserte klatreaktiviteter. Kompetansenivåene innendørs er organisert under Norges Klatreforbund (NKF), mens utendørsnivåene er organisert under Norsk Fjellsportforum (NF).

Om Norsk Fjellsportforum

Norsk Fjellsportforum er et samarbeidsorgan mellom ulike organisasjoner som tilbyr utdanning innen klatring (og annen fjellsport) utendørs. Gjennom NF samarbeider Norges Klatreforbund med Den Norske Turistforening og andre kursarrangører (både frivillige og kommersielle) om krav til instruktørkompetanse, instruktørutdanning og kursplaner for utendørs klatrekurs. NFs kursstige har blitt en bransjenorm og gir trygghet for at instruktører og kursarrangør tilbyr trygge og kvalitetssikrede kurs. Samarbeidet gjør også at en instruktør som har utdannet seg hos en organisasjon også automatisk er kvalifisert til å jobbe for andre organisasjoner som er medlem i NF. Her er en kortfattet oversikt over ulike typer kompetansenivåer man kan benytte under gjennomføring av klatrearrangementer.

Brattkort (NKF)

Personer med brattkort kan sikre andre klatrere som også har brattkort. Brattkort er ikke en instruktørsertifisering som gir kompetanse til å instruere eller gi opplæring i klatring. Under enkle klatrearrangement med topptauklating inne eller ute kan imidlertid personer med brattkort som instruktøren har forvissnet seg om at sikrer trygt få sikre nybegynnere, såfremt dette skjer under løpende tilsyn av den ansvarlige instruktøren.

Klatreleder inne (NKF)

Instruktørnivå som gir anledning til å instruere på Grunnkurs inne, utstede brattkort, samt lede innendørs klatreaktiviteter.

Trener 1, 2 og 3 (NKF)

Videreutdanninger for klatreleder inne som skal gi kompetanse til å trene idrettsutøvere/konkurransklatrere på lokalt/regionalt/nasjonalt nivå. Alle nivåer kan instruere på klatreleder inne kurs, Trener 2/3 kan instruere på Trener 1 kurs, Trener 3 kan instruere på Trener 2 kurs.

Klatreinstruktør 1 og 2 sport (NF)

Instruktørnivå som gir anledning til å holde grunnkurs både inne og ute på sportsklatrekurs der klatringen er begrenset til ½ taulengde med nedfiring fra snufeste, og hvor all klatring er sikret med borebolter og faste forankringer, samt lede klatreaktiviteter både inne og ute gitt de samme rammene, herunder også rappell. Klatreinstruktør 2 sport kan i tillegg holde instruktørkurs for å utdanne klatreleder inne og klatreinstruktør 1 sport.

Klatreinstruktør 1 lavland (NF)

Har samme arbeidsfelt som klatreinstruktør 1 sport, samt at de i tillegg kan være instruktør i kurs på både boltet og naturlig sikret klatring over flere taulengder på lavlandsklipper. De kan organisere klatreaktiviteter på naturlig sikrede ruter, samt instruere på kameratredningskurs.

Klatreinstruktør 1 og 2 høyfjell (NF)

Har samme arbeidsfelt som klatreinstruktør 1 lavland, men kan i tillegg instruere i høyfjellet på naturlig sikret klatring over flere taulengder. Klatreinstruktør 2 høyfjell har også samme arbeidsfelt som klatreinstruktør 2 sport, men kan i tillegg holde instruktørkurs for å utdanne klatreinstruktør 1 lavland/høyfjell.

Isklatreinstruktør (NF)

En videreutdanning for klatreinstruktør 1 lavland/høyfjell og klatreinstruktør 2 høyfjell. Utvider arbeidsfeltet til å holde kurs på fosseis under samme rammer som de er kvalifisert til på naturlig sikret klippe, samt organisere klatreaktivitet på fosseis.

Fjellkursleder (NF) og Tindevegleder (NORTIND)

Fjellkursleder er det høyeste utdanningsnivået i Norsk Fjellsportforums utdanningsstige. Fjellkursledere er godkjent som klatreinstruktør 2 høyfjell, samt breinstruktør på nivå 2. De har da samme arbeidsfelt som klatreinstruktør 2 høyfjell, samt anledning til å kurse i brevandring og lede turer som krysser bre, og kan instruere i isklatring. Tindeveiledere er utdannet gjennom Norske Tindeveiledere som er medlem i det internasjonale fjellførerforbundet (UIAGM). Norsk Fjellsportforum godkjenner alle tindeveiledere som Fjellkursleder, og de får i denne sammenheng samme arbeidsområde som Fjellkursleder.

I tabellene nedenfor prøver vi å gi en grafisk oversikt over hvem som kan gjøre hva.

Kompetansenivåer og arbeidsområder for ikke-kvalifiserende kurs og klatreaktiviteter

	Instruere innendørs, utstede brattkort	Instruere utendørs på sportsklatring (ikke flertaulengders)	Instruere på naturlig sikret klatring og flertaulengders klatring i lavlandet	Instruere på klatring i høyt fjellet	Instruere på isklatring
Brattkort					
Klatreleder inne, Trener 1,2,3					
Klatreinstruktør 1,2 sport					
Klatreinstruktør 1 lavland					
Klatreinstruktør 1,2 høyt fjell					
Isklatreinstruktør					
Fjellkursleder, Tindeveileder					

Rødt: Kan ikke instruere.

Grønt: Kan instruere.

Gult: Isklatreinstruktører er godkjent enten klatreinstruktør 1,2 lavland/høyt fjell og har i tillegg samme arbeidsområde som det man er godkjent for på fjell.

Kompetansenivåer og arbeidsområder for kvalifiserende kurs og klatreaktiviteter

	Klatreleder inne kurs	Trener 1 kurs	Trener 2 kurs	Trener 3 kurs	Instruktørkurs sportsklatring	Metodekurs, Veilederkurs, Metodeseminar, Instruktørseminar	Isklatreinstruktørkurs
Klatreleder inne							
Trener 1							
Trener 2							
Trener 3							
Klatreinstruktør 1 sport							
Klatreinstruktør 2 sport							
Klatreinstruktør 1 lavland							
Klatreinstruktør 1 høyt fjell							
Klatreinstruktør 2 høyt fjell/Fjellkursleder/Tindeveileder							
Isklatreinstruktør							

Rødt: Kan ikke instruere.

Grønt: Kan være hovedinstruktør/kursleder.

Gult: Kan være medinstruktør dersom nok erfaring.

Blått: For å være kursleder på isklatreinstruktørkurs må man ha kombinasjonen Isklatreinstruktør og Klatreinstruktør 2 høyt fjell, alternativt være Fjellkursleder eller Tindeveileder.

ULIKE TYPER KLATREARRANGEMENTER

I denne veilederen vil vi begrense oss til vanlige klatreaktiviteter og kurs i klubbregi som omfattes av kravene i PKL. Vi vil ikke ta med instruktørkurs i denne omgang.

Kurs

- Grunnkurs inne
- Fra inne til ute
- Grunnkurs ute
- Kurs i klatring på naturlige sikringer (lavland)
- Kurs i fjellklatring (høyfjell)
- Kameratredningskurs
- Isklatrekurs

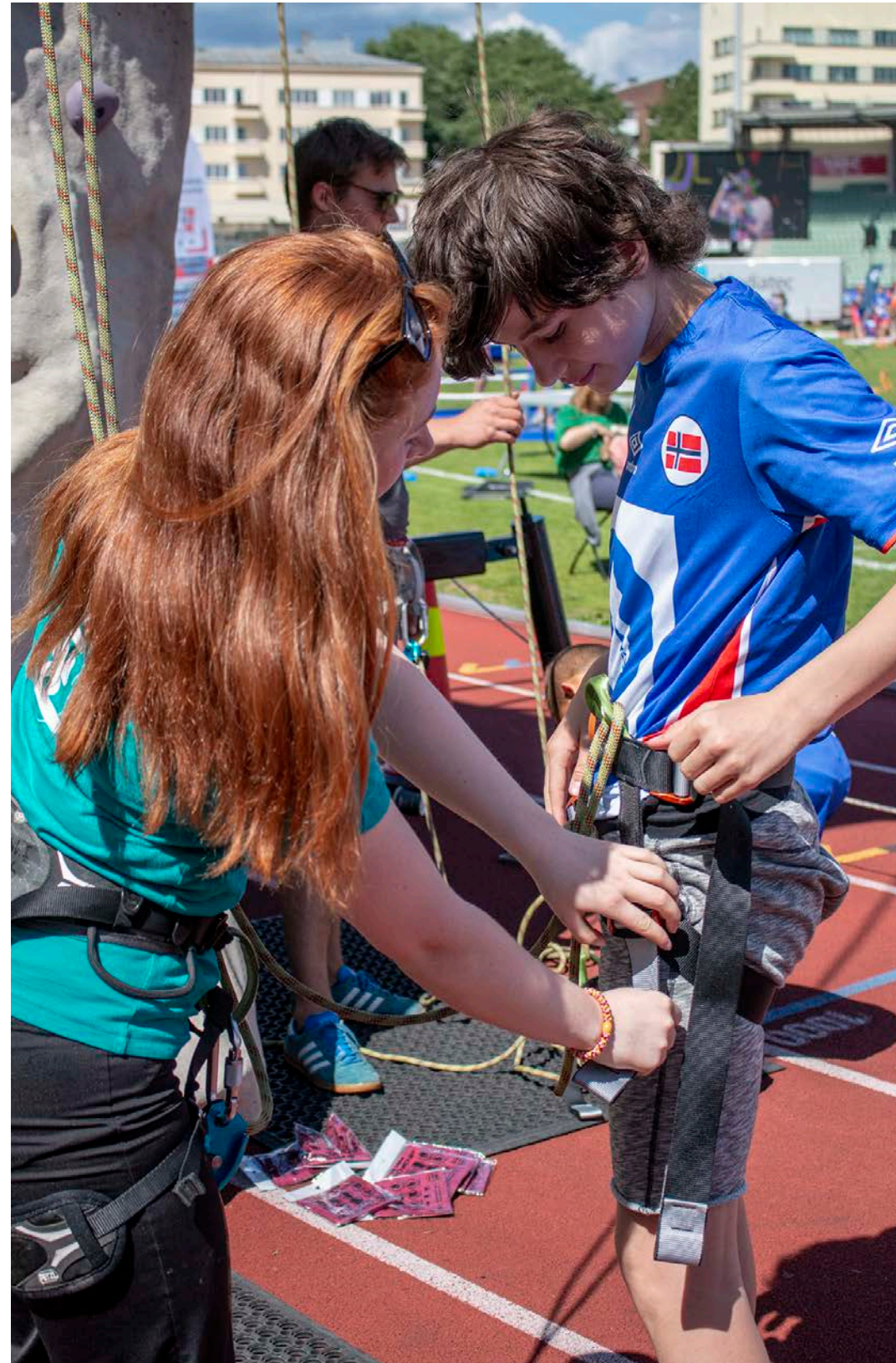
Felles for alle typer kurs er at de skal gi opplæring til personer som ikke har erfaring nok eller kunnskap nok til å drive med den aktiviteten det gis opplæring i på egenhånd. PKLs krav til kursarrangør om å ivareta deltakernes sikkerhet er selvsagt for kursaktiviteter.

Andre klatreaktiviteter som kan organiseres (sortert på aktivitet)

- Innendørs buldring
- Innendørs topptauklatring
- Innendørs ledklatring
- Utendørs buldring
- Utendørs topptauklatring
- Utendørs ledklatring på bolter (ikke flertaulengders)
- Flertaulengders klatring på bolter
- Klatring på naturlig sikring hvor deltaker følger etter
- Klatring på naturlig sikring hvor deltaker leder
- Høyfjellsklatring
- Topptauklatring på is
- En- og flertaulengders ledklatring på is
- Rappellering

Sammensatte arrangementer

- Familieklatring
- Prøv klatring (type klubben stiller med sikrere)
- Samling (typisk med overnatting)
- Uteklatring med barne-/ungdomsgrupper

AKTIVITETER FOR DELTAKERE SOM KAN IVARETA EGEN SIKKERHET

Mange organiserte klatreaktiviteter er lagt opp slik at deltakerne allerede har klatrekurs og er kompetente nok til å ivareta egen sikkerhet. Eksempler på slike aktiviteter kan være klubbklatring eller klatresamling.

For aktiviteter der deltakerne er tenkt å ha ansvar for egen sikkerhet må klubben sikre seg at deltakerne har den nødvendige kompetansen. Det må opplyses om aktivitetens høye vanskelighetsgrad og risiko (informasjonsplikten). Om man er usikker på noen av deltakernes erfaringsnivå kan man tenke seg at dette må undersøkes før de får være med på aktiviteten (Advokatfirmaet Steenstrup Stordrange DA, 2009).

Dersom man tar med deltakere uten nok erfaring til å kunne ivareta egen sikkerhet vil det bli klubben som står ansvarlig for disse deltakernes sikkerhet (aktsomhetsplikten).

AKTIVITETER FOR DELTAKERE SOM IKKE KAN IVARETA EGEN SIKKERHET

Felles for alle typer kurs er at de skal gi opplæring til personer som ikke har erfaring nok eller kunnskap nok til å drive med den aktiviteten det gis opplæring i på egenhånd. PKLs krav til kursarrangør om å ivareta deltakernes sikkerhet er selvsagt for kursaktiviteter og

andre organiserte aktiviteter der uøvde gis opplæring i klatring.

Her vil det være nødvendig med instruktørkompetanse for å oppfylle aktsomhetsplikten. Dersom man på klubbklatringer eller klatresamlinger åpner for at deltakere uten nok erfaring kan være med vil de da typisk henvises til egne opplegg med instruktører som kurser eller arrangerer workshops for de uøvde deltakerne.

OM KLATRING MED BARN

Barn som skal i klatreveggen har ikke de samme forutsetninger som voksne for å kunne vurdere risiko forbundet med aktiviteten. De kan også finne på impulsive og uventede ting mens de er oppe i veggen eller på klatrefeltet. Det er derfor rimelig å anta at loven vil stille enda strengere krav til risikoreduserende tiltak og krav om kompetanse hos ansvarlig arrangør når det gjennomføres barneklatring enn ved klatring for voksne. Kort sagt: Det er arrangørens ansvar at barn som deltar i organisert klatreaktivitet ikke skal utsettes for unødvendig risiko.

VURDERING AV GRUPPEN

Ulike grupper som skal på organisert aktivitet har ulike forutsetninger for å vurdere risiko selv. Arrangøren må vurdere gruppens forutsetninger, og ta hensyn til dette i sine risikovurderinger for arrangementet.

FELLES RISIKOANALYSER

Noen risikomomenter og risikoreduserende tiltak er felles for all taukltring utendørs. Listen er ikke utfyllende, og det kreves at arrangør gjør egne risikovurderinger.

Aktivitet	Uønsket hendelse	Utløsende årsak	Risikoreduserende tiltak
Alle klatreaktiviteter	Utstyrssvikt	Feilbruk av utstyr, skadet eller slitt utstyr.	Krav til utstyr (CE-godkjent). Utstyrssjekk før og under bruk, krav om riktig instruktørkompetanse. Loggføre bruk av utstyr i klubbens eie.
Alle klatreaktiviteter	Feilbruk av utstyr	Manglende kunnskap eller mangel på kompetanse.	Krav om riktig instruktørkompetanse. Bruke anbefalt metodesett.
Alle klatreaktiviteter	Steinsprang eller andre fallende objekter.	Klatrer eller klatretau løsner stein/objekter i ruta.	Velg ruter uten løst fjell, sikre objekter i lommene, bruk av hjelm.
Alle klatreaktiviteter	Ring på finger eller finger i boltehenger (som kan føre til avrevet finger)	Manglende kunnskap i kombinasjon med fall der finger henger igjen.	Instruks til alle deltakere om å ta av ring før klatring og ikke putte finger i boltehenger.
All klatreaktivitet på topptau	Fall med konsekvens.	Manglende ferdighet eller løse tak.	Korrekt bruk av tau og annet utstyr (lite slakk, klatre i loddlinja, mellomforankring i overheng, etc.).
All klatreaktivitet på led	Fall med konsekvens.	Manglende ferdighet eller løse tak. Formasjoner i fjellet.	Korrekt bruk av tau og annet utstyr. Sørg for at det klatres på ruter hvor det ikke er for langt mellom sikringene, evt. at det sikres tett nok om sikringen settes selv.
All rappellaktivitet.	Deltaker mister kontroll på vei ned.	Uoppmerksomhet, manglende kunnskap, forstyrret.	Korrekt bruk av utstyr. Enten ha klemknotesikring eller ekstra sikringstau eller person som står nede og strammer i rappelltau.
All rappellaktivitet	Setter håret fast i rappellbremsen.	Langt hår i kombinasjon med uoppmerksomhet eller manglende kunnskap.	Instruktør bevisstgjør deltakeren på faren, samt oppfordrer personer med langt hår til å sette opp håret eller putte det innenfor jakke/genser.

Risikomomenter som kommer i tillegg ved aktiviteter på boltede klatrefelt. Listen er ikke utfyllende, og det kreves at arrangør gjør egne risikovurderinger.

Aktivitet	Uønsket hendelse	Utløsende årsak	Risikoreduserende tiltak
All sportskltring	Svikt i mellomforankring eller toppfeste	Rust, slitasje, mutter har skrudd seg opp, dårlig håndverk av rutekreatør	Vær oppmerksom på risiko, gjør kontinuerlig vurdering av alle bolter og hengere, undersøk om ruten eller feltet tidligere har vært utsatt for lignende
All sportskltring	Svikt i toppfeste	Toppanker har ikke dobbel sikring i alle ledd	Undersøk toppankerets tilstand på forhånd, utbedre om nødvendig, heng igjen eget utstyr hvis det er det som må til
Omkobling til nedfiring i toppen av ruten	Bakkefall fra toppen.	Klatrer gjør feil ved omkobling, sikrer misforstår klatrerens intensjoner (rappell eller nedfiring)	Klatrer må ha kompetanse til å koble om, kommunikasjon må være tydelig
All ledkltring	Bakkefall (brudd på tau)	Tauet kappes som følge av slitasje over kant eller slitt karabin ved et fall	Vurder konsekvens av fall på steder hvor tauet vil gå over en kant, klipp ekspresslynger riktig vei (karabiner som har hengt i bolt skal ikke brukes på tau)
Ledkltring opp til første bolt	Bakkefall før første bolt	Klatrer faller før første bolt er klippet	Vurder høyde til bolt, vanskelighet på klatringen, hvordan eventuell landing er og vurder bruk av clipstick/ spotting.
All ledkltring	Sikrer og klatrer kolliderer ved fall	Feil ved sikring, for stor vektforskjell/slakk på tauet.	Sikrer må sikre korrekt, vurder forankring til bakken ved store vektforskjeller eller Edelrid Ohm.

Risikomomenter som kommer i tillegg ved naturlig sikret klatring. Listen er ikke utfyllende, og det kreves at arrangør gjør egne risikovurderinger.

Aktivitet	Uønsket hendelse	Utløsende årsak	Risikoreduserende tiltak
Taulagsklatring med deltaker som toer.	Deltaker løsner seg ut og klatrer før instruktør har tau inne på taubrems.	Manglende kompetanse og kommunikasjonsproblem.	Grundig instruksjon, ikke for lange taulengder (blikkontakt).
Rappell	Rappellfeste løsner	Utilstrekkelig feste	Unngå rappell på blokker. Alltid to uavhengige forankringer.

Risikomomenter som er aktuelle ved isklatring. Listen er ikke utfyllende, og det kreves at arrangør gjør egne risikovurderinger.

Aktivitet	Uønsket hendelse	Utløsende årsak	Risikoreduserende tiltak
All isklatreaktivitet	Isras	Klatrer river ned is under klatring	Plasser sikrer unna loddlinjen. Bruk av hjelm.
All isklatreaktivitet	Kutt fra skarpt utstyr	Mange årsaker	Bevisstgjøring av deltakere og opplæring i organisering og bruk av utstyr fra instruktøren.
All isklatreaktivitet	Snøskred	Feilvurdering av terreng	Unngå skredfarlig terreng, skredkunnskap hos instruktøren.
All isklatreaktivitet	Forfrysning eller nedkjøling	Lav temperatur. For dårlig bekledning. Lav aktivitet.	Informasjon om nødvendig bekledning, samt kontroll, oppfølging og aktivisering fra instruktør.

RAPPORTERING

En viktig del av ethvert HMS-system er rapportering. Etter endt aktivitet fyller instruktøren ut et rapportskjema som sendes inn til klubbens ledelse. Her føres inn hvilken aktivitet som har foregått, hvem som instruerte, samt kommentarer om spesielle eller uønskede hendelser. Rapporter om uønskede hendelser vil kunne danne grunnlag for å revidere risikoanalysen og kanskje iverksette nye risikoreduserende tiltak.

Ulykker og nestenulykker som skjer i forbindelse med klubbens aktiviteter og alle andre situasjoner omtalt i kapittelet «Lovpålagte krav til arrangører av organiserte aktiviteter» registreres således internt i klubben. Vi ønsker også at de meldes inn i ulykkesdatabasen til NKF.

Ulykkesdatabasen er en verdifull ressurs for NKF og alle klatrere i Norge. Denne gjør det mulig for alle å ta lærdom av enkelthendelser. I tillegg muliggjør den statistiske analyser som for eksempel avdekker hvilke typer hendelser som skjer oftest og hvilke hendelser som medfører de alvorligste konsekvensene. I tillegg kan man studere trender og utviklinger over tid.

For at ulykkesdatabasen skal være et best mulig verktøy er det helt nødvendig at flest mulig ulykker og nestenulykker rapporteres inn. Det er kanskje spesielt fort gjort å glemme å rapportere nestenulykker, men også dette er ønskelig og gir verdifulle data som på sikt kan bidra til å øke sikkerheten til alle. Alle personopplysninger som rapporteres behandles konfidensielt og ingen sensitive opplysninger blir offentliggjort.

Følges anbefalingene i dette avsnittet vil klubben selv få en oversikt over ulykker og nestenulykker som skjer lokalt. I likhet med NKF's ulykkesdatabase vil dette gi verdifull informasjon om problemområder, bare på et lokalt nivå, og vil bidra til å bedre kunne gjennomføre nødvendige tiltak for framtidig organisert aktivitet.

MER INFORMASJON

På Norges Klatreforbund sine nettsider finnes det mer fagstoff om sikkerhet. Se www.klatring.no, velg arkfanen «Sikkerhet», og se underseksjonene «HMS for organisert aktivitet» og «Lov, rett og fagstoff» for mer informasjon om temaet, samt den juridiske betenkningene om arrangøransvaret som mye av innholdet i denne veilederen er basert på.

Din erfaring kan redde liv!

NKF og NF har siden 1990 systematisert innrapporterte ulykker slik at vi alle kan lære av hverandre. Dette har blitt til en database med over 800 rapporter som kan leses på klatring.no. For at systemet skal virke er vi avhengig av **deg**. Meld inn alle hendelser, enten du er involvert eller vitne.

Både ulykker, uhell og nestenulykker er av interesse, ingen hendelse er for liten!

Rapporter på klatring.no eller fjellsportforum.no

